

**Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка**

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра дошкільної і початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІП

Світлана КОНДРАТЮК

«28» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 013 Початкова освіта

освітня програма Початкова освіта

Мова навчання *українська*

Погоджено науково-методичною
комісією ННІП

«28» серпня 2025 р.

Голова

Юлія БОНДАРЕНКО

доктор педагогічних наук, професор

Суми – 2025

Розробники:

Наталія Павлущенко, канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри дошкільної і початкової освіти

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри дошкільної і початкової освіти

Протокол № 1 від 28 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Наталія ПАВЛУЩЕНКО

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Магістр	Обов’язкова	
		Рік підготовки:	
		2-й	2-й
Семестр			
3-й		3-й	
Лекції			
12 год.		4 год.	
Практичні			
16 год.		4 год.	
Самостійна робота			
60 год.		80 год.	
Консультації:			
2 год.		2 год.	
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 90			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета курсу полягає в підготовці майбутніх фахівців початкової ланки до усвідомлення проблем реформування та оновлення сучасної початкової освіти; в ознайомленні здобувачів вищої освіти з основоположними проблемами початкової освіти; формуванні у майбутніх вчителів початкової школи закладів загальної середньої освіти відповідального ставлення до ролі вчителя-реформатора, прагнення поповнювати свої знання, підвищувати професійну майстерність, діставати наукові знання про сутність новітніх підходів, технологій та концепцій сучасної освіти та механізми розв'язання педагогічних проблем.

2. Передумови для вивчення дисципліни:

педагогіка, психологія, соціологія, політологія, філософія, методологія і методика наукових досліджень.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 1	Мати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності, уміння / навички розв'язання проблем початкової освіти, необхідні для проведення досліджень та / або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур.
ПРН 2	Вільно обговорювати результати професійної діяльності, досліджень та інноваційних проєктів у сфері початкової освіти державною та іноземною мовами усно і письмово.
ПРН 4	Організовувати та управляти освітнім процесом у сфері початкової освіти, налагоджувати співпрацю з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців у стандартних, нестандартних та невизначених умовах.
ПРН 5	Здійснювати супервізію, інтервізію, надавати педагогічну, психологічну та методичну допомогу учасникам освітнього процесу.
ПРН 7	Організовувати освітній процес як цілісну систему формування особистості дитини молодшого шкільного віку; використовувати в освітньому процесі теоретичні засади та сучасні технології навчання освітніх галузей, визначених Концепцією Нової української школи.
ПРН 9	Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Студент вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки; рецензує відповіді інших студентів; творчо виконує самостійну роботу; активно знаходить додаткову інформацію і використовує її для поставлених завдань; вільно користується новітніми інформаційними технологіями.
82-89	Студент вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань; застосовує знання на практиці; творчо виконує практичні завдання і самостійну роботу; має стійкі навички виконання завдань; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдань й оцінити результати власної практичної діяльності; вільно володіє новими інформаційними технологіями.
74-81	Студент вільно володіє навчальним матеріалом, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає певні огріхи у формулюванні висновків; активно виконує самостійну роботу; володіє новими інформаційними технологіями.
64-73	Студент за зразком самостійно виконує практичні завдання; має нестійкі елементарні навички виконання завдань.
60-63	Студент володіє навчальним матеріалом фрагментарно, поверхово; на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу; має нестійкі навички виконання завдань; знає основні поняття навчального матеріалу.
35-59	Студент фрагментарно володіє навчальним матеріалом.
1-34	Студент не володіє навчальним матеріалом, виконує лише елементи завдань.

Розподіл балів для заліку

Поточний контроль					Разом	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2			
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2		
Поточний контроль					70	100
10	10	20	20	10		
Контроль самостійної роботи					30	
6	6	6	6	6		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути: усні та письмові відповіді, зв'язні розповіді студентів з теоретичних питань, практичних завдань, продемонстровані на практичних заняттях і самостійно виконаної роботи; поточне тестування; реферати; доповіді; презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Тема 1.1. Специфічні характеристики початкової освіти. Початкова школа в системі неперервної освіти. Якість початкової освіти. Характеристика модернізації 4-річної початкової школи

Тема 1.2. Актуальні проблеми сучасної педагогіки, їх специфіка, класифікація. Найважливіші напрямки розвитку освіти ХХІ століття. Специфіка завдань сучасної освіти. Особливості гуманістичного підходу до розвитку освіти в Україні. Умови гуманістичного виховання.

Тема 1.3. Особливості педагогічної діяльності вчителя відповідно до Державного стандарту початкової освіти. Основі напрямки оновлення педагогічної системи в Україні. Виховання як найважливіший чинник цілісного освітнього процесу. Характеристика педагогічних технологій. Державна національна програма «Освіта. Україна ХХІ століття». Сучасні підходи до педагогічної діяльності вчителя відповідно до Державного стандарту початкової освіти. Особистісно-діяльнісний підхід як методологічна основа освітньої діяльності.

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМА ШКІЛЬНОЇ НЕУСПІШНОСТІ. ШЛЯХИ ТА УМОВИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Тема 2. 1. Поняття про педагогічну підтримку у виховній практиці початкової школи. Принцип єдності навчання і виховання як основоположний у змісті освіти. Особливості педагогічної підтримки учнів початкових класів. Психолого-педагогічні принципи моральної підтримки дітей молодшого шкільного віку. Пріоритетні напрямки роботи класного керівника з просвіти батьків. Форми і методи надання педагогічної підтримки молодшим школярам. Провідні прийоми педагогічної підтримки молодших школярів.

Тема 2.2. Формувальне оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти. Загальні положення. Пріоритетні функції оцінювання. Особливості вербальної і рівневої оцінки. Специфіка застосування і алгоритм діяльності вчителя під час організації формувального оцінювання здобувачів початкової освіти.

Тема 2.3. Психологічні чинники неспішності в навчанні та пізнавальній сфері дітей молодшого шкільного віку. Специфіка, причини недисциплінованості учнів початкових класів. Історичний аспект провідних наукових підходів щодо характеристики причин шкільної неспішності. Психологічні особливості недоліків в розвитку процесів уваги, пам'яті, й мислення. Психологічні особливості труднощів у навчальній діяльності школярів. Психологічні особливості несформованості просторових уявлень у школярів. Психолого-педагогічні причини шкільної неспішності.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	У тому числі				Усього	У тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самос. робота		Лекції	Практ.	Конс.	Самот. робота
РОЗДІЛ 1. ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ										
Тема 1.1. Специфічні характеристики початкової освіти.	20	4	4		12	20	2		2	16
Тема 1.2. Актуальні проблеми сучасної педагогіки, їх специфіка, класифікація.	20	4	4		12	16				16
Тема 1.3. Особливості педагогічної діяльності вчителя відповідно до Державного стандарту початкової освіти.	14		2		12	18		2		16
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМА ШКІЛЬНОЇ НЕУСПІШНОСТІ. ШЛЯХИ ТА УМОВИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ										
Тема 2.1. Поняття про педагогічну підтримку у виховній практиці початкової школи.	16		2	2	12	16				16
Тема 2.2. Формувальне оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти	10	2	2		6	12	2		2	8
Тема 2.3. Психологічні чинники неспішності в навчанні та пізнавальній сфері дітей молодшого шкільного віку.	10	2	2		6	8				8
Усього годин	90	12	16	2	60	90	4	2	4	80

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Специфічні характеристики початкової освіти.	4	2
2	Актуальні проблеми сучасної педагогіки, їх специфіка, класифікація.	4	
3	Особливості педагогічної діяльності вчителя відповідно до Державного стандарту початкової освіти.	2	
4	Поняття про педагогічну підтримку у виховній практиці початкової школи.	2	
5	Формувальне оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти.	2	2
6	Психологічні чинники неуспішності в навчанні та пізнавальній сфері дітей молодшого шкільного віку.	2	
7	Разом	16	4

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Актуальні проблеми педагогіки початкової освіти: [навч.-метод. посіб.] / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, каф. педагогіки і методик дошк. та початк. освіти; [уклад.: М.С. Гордійчук, Л.Б. Попова, О.Ю. Попова]. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д. Г., 2014.
2. Андрієвська В. М. Інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності майбутніх учителів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. наук. праць. Серія : № 2 «Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання». Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. № 18 (25). С. 153-157.
3. Батечко Н. Г. Сучасні підходи до формування змісту підготовки майбутніх викладачів вищої школи в умовах магістратури. Педагогічний процес: теорія і практика. 2013. Вип. 4. С. 5-20.
4. Бех І. Д. Виховання особистості: навч. метод, посіб. : У 2 кн. Кн. 2. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. К.: Либідь, 2003.
5. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія. К.: Слово, 2004.
6. Виховна функція підручника для початкової школи. Проблеми шкільного підручника : зб. наук. праць. Київ : Педагогічна думка, 2006. Вип. 6. С. 259-261.
7. Галузяк В.М., Сметанский М.І., Шахов В.І. Педагогіка: Навч. посіб. Вінниця: РВВ ВАТ "Віноблдрукарня", 2011. 200 с.
8. Зязюн І. А. Філософські проєкції освіти й освітніх технологій. *Шлях освіти*. 1996. № 1. С. 1-9.
9. Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в умовах компетентісно зорієнтованої освіти : тематичний збірник праць / за заг. редакцією В. В. Олійника Рівне : ПП Лапсюк, 2014.
10. Карп'юк О. Д. Європейське мовне портфоліо: методичне видання. Тернопіль, 2008. 112 с.
11. Киричук О. В. Концепція виховання підростаючого покоління суверенної України. *Рідна школа*. 1991. № 5. С. 33-40.
12. Киричук О. В. Проблеми психології педагогічної взаємодії. *Психологія: Респ. наук. зб.* К.: Освіта, 1991. Вип. 37. С. 3-12.
13. Кіліченко О. І. Способи організації навчально-виховного процесу в початковій школі. Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. Вип. VIII Івано-Франківськ: Плай, 2003. С. 3-9.
14. Кіліченко О. І. Сутність і функції педагогічної взаємодії. Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. Вип. 1. Івано-Франківськ: Плай, 1999. С. 38-42.
15. Кірик М., Данилова Л. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. Львів: Світ, 2019. 136 с.

16. Конституція України. Загальна середня освіта: Збірник нормативноправових документів. Частина І. Київ : ЗАТ «НІЧ ЛАВА», 2003. С. 38-42.

17. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. Освіта України. 2000. № 32. С. 6-7.

18. Концепція Нової української школи. Схвалена колегією Міністерства освіти і науки України 27 жовтня 2016 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

19. Кочерга О. Особливості психофізіологічного розвитку молодших школярів. *Початкова школа*. 2009. № 3. С. 8-11.

20. Кочерга О. Психофізіологічні особливості сприймання навчальної інформації молодшими школярами. *Початкова школа*. 2010. № 6. С. 5-7.

21. Кочерга О. Психофізіологія учнів початкової школи. *Початкова школа*. 2009. № 2. С. 55-57.

22. Левшин М. М. Неперервність у формуванні інформаційної культури майбутніх учителів і учнів початкових класів. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/6/visnu_k_12.pdf.

23. Локшина О. І. Моніторинг якості освіти: світовий досвід. *Педагогіка і психологія*. 2003. № 1. С. 108-116.

24. Луцик Д., Ковальчук В. Актуальні проблеми педагогічної науки в Україні. *Початкова школа*. 2010. № 2. С. 1-5.

25. Мартиненко С. М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів : теорія і практика : монографія. Київ : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2008. С. 94-99.

26. Мартиненко С. М., Осколова М. Д. Вивчення особистості молодшого школяра засобами педагогічної діагностики [навч.-метод. посіб.]: рек. Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. 144 с.

27. Мартиненко С. Педагогічна адаптація першокласників до навчання в школі: поради для батьків. *Початкова школа*. 2009. № 10. С. 59-61.

28. Мартиненко С. М. Основи діагностичної діяльності вчителя початкової школи: навч.-метод. посіб. К.: Сім кольорів, 2010.

29. Матвієнко О. В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія. К. : Стилос, 2006. 543 с.

30. Матвієнко О. В. Організація педагогічної практики з виховної роботи у початковій школі. Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. К.: Стилос, 2003. 124 с.

31. Матоніна Р. Портфоліо як засіб оцінювання особистих досягнень учнів. *Початкова школа*. 2010. № 6. С. 56-59.

32. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посібник. [3-тє вид., допов.]. Київ : ВАТ «КДНК», 2001. 608 с.

33. Нова українська школа: poradnik vohovatelyu hrupy prodovzhenoho dnia u zakladaх zagalnoyi serednoyi osvity: navch.-metod. posib. / G.I.Dmitriv [ta in.]. L'viv: Svit, 2019. 224 s
34. Нова українська школа: poradnik dlya vchytelya / za zag. red. N.M.Bibik. Kyiv: Litera LTD, 2019. 208 s.
35. Олійник І. М. Модернізація початкової освіти на засадах компетентнісного підходу: навчальний тренінг : посіб. для установ післядипломної педагогічної освіти. Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Рівне : РОІППО, 2012.
36. Орловська С. Перевантаження учнів: причини виникнення та шляхи запобігання. *Початкова школа*. 2010. № 11. С. 50-51.
37. Попова О. В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Країні у ХХІ столітті. Х., 2001. 256 с.
38. Савченко О. Покликання початкової школи. *Початкова школа*. 2008. № 2. С. 1-3.
39. Савченко О. Якість початкової освіти: сутність і чинники впливу. *Початкова школа*. 2009. № 8. С. 1-6.
40. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти: Іншомовна галузь. Іноземна мова / розроблена під кер. О. Я. Савченко: Наказ МОН України від 21.03. 2018 р. № 268. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
41. Фідкевич О., Бакуліна Н. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: теорія і практика формувального оцінювання у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти». Київ: Генеза, 2019. 64 с.
42. Формування здорового способу життя молоді. Навчально-методичні рекомендації. За заг. редакцією Т. Андріученко: 2-ге вид. К.: Бланк-Прес, 2019. 120 с.
43. Харченко Наталія. Креативна педагогіка. Методи, прийоми, форми. *Початкова освіта*. 2019. № 12. С. 8-39.
44. Хоружа Л. Етика педагогічної взаємодії як основа збереження психофізичного здоров'я молодшого школяра. *Початкова школа*. 2009. № 7. С. 51-54.
45. Чорна К. І. Зміст виховання. Енциклопедія освіти. Київ : Юрінформ, 2007. С. 342-345.

Додаткові:

1. Волкова Н.П. Педагогіка: [навч. посіб. для студ. вищих навч. закл.]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mexalib.com/view/115735>
2. Ілляшенко Т. Д. Типологія дітей з труднощами у навчанні. *Дефектологія*. 1997. № 2. С. 37-41.
3. Казанжи, І. В. Виховання толерантної поведінки учнів початкової школи. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2015. №11. С.7-10. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2015_11_3.

4. Кіліченко О.І. Професіограма вчителя, здатного забезпечити наступність дошкільного і початкового навчання в умовах модернізації освіти. Педагогічна освіта: теорія і практика : Збірник наукових праць/ Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол.ред. Лабунець В.М.]. Вип. 22 (1-2017). Ч.2. Кам'янець-Подільський, 2017. С. 182-187.

5. Кіліченко О.І. Формування професійної мобільності майбутніх учителів шляхом розв'язування навчальних ситуацій. Формування професійної мобільності майбутніх учителів шляхом розв'язування навчальних ситуацій. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 3. С.11-15.

6. Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти: навч. посібн. К.: Видавничий дім «Слово», 2014.

7. Мар'яненко Л. Формування пізнавальної діяльності в молодших школярів / за ред. Л. Мар'яненко. К. : Редакції загальнопед. газет, 2014. 128 с

8. Матвієнко О.В. Метод конкретних педагогічних ситуацій: [навч.-метод. посіб. для студ. пед. ф-тів вищих навч. закл.] ; ред. В. І. Бондарь. К.: Українські пропілеї, 2001.

9. Нікітіна І.П. Галегова О. В., Нікітін Ю. О. Робочий журнал молодого вчителя. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2010.

10. Опис ключових змін в оновлених програмах початкової школи. Внесені вчителями, батьками та науковцями під час відкритого обговорення на платформі EdEra, затверджені рішенням Колегії МОН від 4 серпня 2016 р., оприлюднені на сайті МОН 11 серпня 2016 р. [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-09-6pdf.pdf>

11. Опис ключових змін до навчальних програм (1-4 класи) - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalnaserednya/pochatkova-shkola-2016-2/>

12. Опис ключових змін до орієнтовних вимог до оцінювання та методичних рекомендацій». - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalnaserednya/pochatkova-shkola-2016-2/>

13. Освітні технології: [навч.-метод. посіб.] / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін. / За заг. ред. О.М. Пехоти. К.: «А.С.К.», 2001. 256 с.

14. Павелків Р. В. Вікові особливості морального розвитку молодшого школяра. Психологія: реальність і перспективи. 2017. С. 5-12.

15. Петренко І. В Динамічні особливості становлення регулятивної сфери школярів з різною навчальною успішністю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/5334/>

16. Підкасистий П. І. Педагогіка: [навч. посіб. для студ. пед. вузів і пед. коледжів]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ibib.ltd.ua/pedagogika-uchebnoe-posobie-dlya-studentov.html>

17. Професійна мобільність учителя початкової школи: курс лекцій, опорні схеми / Автор-упорядник: О.І.Кіліченко. Івано-Франківськ, 2017. 112 с.

18. Семенов А. А. Виховання лідерських якостей у молодших школярів засобами рухливих ігор: монографія: Умань, ВПЦ «Візаві», 2014. 217 с.

19. Сухомлинський В. О. Школа радості. Роки дитинства. Вибр. твори в 5 т. Т. 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://toloka.hurtom.com/viewtopic.php?t=11064>

20. Сучасні проблеми освіти і виховання школярів: зб. наук.-метод. праць / за ред. Н.М. Мирончук. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 180 с.

Електронні ресурси

1. Ващук Ф. Г. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія. Ужгород: ЗакДУ, 2011. Вип. 16. 560 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/3717>
2. Державний стандарт початкової загальної освіти - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/.
3. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/24920>
4. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.